

TERMINOLOGIA MEDICALĂ: BELETRISTICĂ ȘI GLOBALIZARE

Cristina SECRIERU

*Școala Doctorală de Științe Umaniste și ale Educației,
Universitatea de Stat din Moldova*

ORCID: 0009-0006-5618

*Lucrarea de față investighează specificul și funcționalitatea terminologiei medicale în proza Hortensiei Papadat-Bengescu, cu accent pe romanele *Fecioarele despletite* și *Concert din muzică de Bach*, opere reprezentative pentru modernismul literar românesc. Studiul își propune să evidențieze modul în care termenii medicali, aparținând unui limbaj specializat, sunt integrați în discursul beletristic, dobândind valențe estetice, simbolice și expresive, fără a-și pierde rigoarea semantică. Analiza se bazează pe o abordare terminologică și lingvistică, având la bază criteriile de clasificare formală, morfologică, etimologică și funcțional-semantică, conform direcțiilor teoretice consacrate în studiile de specialitate. Cercetarea demonstrează că terminologia medicală utilizată de Hortensia Papadat-Bengescu reflectă atât nivelul de specializare al limbajului epocii, cât și procesele de asimilare și adaptare a termenilor de origine greco-latină, franceză sau germană în limba română. Prezența acestui vocabular contribuie la construirea autenticității narrative, la conturarea psihologiei personajelor și la reliefarea temelor majore ale operei, precum boala, suferința, fragilitatea corporală și degradarea morală. Totodată, studiul surprinde stabilitatea și caracterul translingvistic al termenilor medicali, aspect ce favorizează circulația lor într-un context cultural și lingvistic globalizat. Prin această analiză, lucrarea evidențiază intersecția dintre limbajul literar și cel specializat, demonstrând că terminologia medicală devine, în proza hortensiană, un instrument esențial de expresie artistică și de reflectare a realităților socio-culturale ale începutului secolului XX.*

Cuvinte-cheie: terminologie medicală, discurs beletristic, limbaj specializat, clasificare terminologică, globalizare lexicală, Hortensia Papadat-Bengescu

MEDICAL TERMINOLOGY: FICTION AND GLOBALIZATION

*This paper investigates the specificity and functionality of medical terminology in the prose of Hortensia Papadat-Bengescu, with a focus on the novels *Fecioarele despletite* and *Concert din muzica de Bach*, representative works of Romanian literary modernism. The study aims to highlight the way in which medical terms, belonging to a specialized language, are integrated into the literary discourse, acquiring aesthetic, symbolic and expressive valences, without losing their semantic rigor. The analysis is based on a terminological and linguistic approach, based on formal, morphological, etymological and functional-semantic classification criteria, according to the theoretical directions established in specialized studies. The research demonstrates that the medical terminology used by Hortensia Papadat-Bengescu reflects both the level of specialization of the language of the era, and the processes of assimilation and adaptation of terms of Greco-Latin, French or German origin into Romanian. The presence of this vocabulary contributes to building narrative authenticity, to outlining the psychology of the characters and to highlighting the major*

themes of the work, such as illness, suffering, bodily fragility and moral degradation. At the same time, the study captures the stability and translinguistic character of medical terms, an aspect that favors their circulation in a globalized cultural and linguistic context. Through this analysis, the work highlights the intersection between literary and specialized language, demonstrating that medical terminology becomes, in Hortensian prose, an essential instrument of artistic expression and reflection of the socio-cultural realities of the early 20th century.

Keywords: *medical terminology, literary discourse, specialized language, terminological classification, lexical globalization, Hortensia Papadat-Bengescu*

Introducere

Terminologia medicală reprezintă un domeniu fundamental al limbajului specializat, având rolul de a asigura precizia, claritatea și eficiența comunicării în cadrul științelor care vizează sănătatea umană. Constituită în principal pe baza elementelor de origine greco-latină, aceasta s-a dezvoltat istoric prin împrumuturi și adaptări succesive, reflectând evoluția cunoașterii medicale și a practicilor clinice. Caracterul său internațional facilitează circulația conceptelor și standardizarea informației la nivel global, contribuind la depășirea barierelor lingvistice. În același timp, terminologia medicală se adaptează normelor fiecărei limbi naționale, integrându-se în sistemul lexical propriu și coexistând cu formele populare sau metaforice ale discursului comun. Prin urmare, studiul terminologiei medicale nu vizează exclusiv aspectele tehnice ale limbajului, ci și relația dintre limbajul specializat și cel general, precum și interferențele acestora în discursuri non-științifice, inclusiv în cel literar. Analiza acestor interferențe oferă perspective relevante asupra modului în care termenii medicali pot dobândi funcții expresive și simbolice în contexte artistice.

Metode și materiale aplicate

Cercetarea de față se bazează pe un corpus constituit din romanele *Fecioarele despletite* și *Concert din muzică de Bach* de Hortensia Papadat-Bengescu, considerate relevante pentru analiza interferenței dintre limbajul literar și terminologia medicală. Demersul metodologic îmbină metoda descriptivă, utilizată pentru inventarierea și caracterizarea termenilor medicali identificați în texte, cu metoda observației, care permite surprinderea frecvenței și a contextelor de apariție ale acestora. Metoda comparativ-istorică este aplicată în vederea stabilirii originii și evoluției termenilor, iar analiza și sinteza contribuie la sistematizarea și interpretarea datelor obținute. Metoda tipologică facilitează clasificarea termenilor în funcție de criterii formale, morfologice, etimologice și funcțional-semantice, iar metoda statistică este utilizată pentru evidențierea tendințelor dominante și a gradului de reprezentativitate a diferitelor categorii terminologice. Materialul analizat este susținut de consultarea dicționarelor medicale și a lucrărilor de specialitate, asigurând astfel rigoarea științifică și coerența interpretării.

Criterii de clasificare a termenilor medicali utilizați în opera Hortensiei Papadat-Bengescu

Din perspectivă lingvistică, ca elemente constitutive ale limbii, termenii sunt cuvinte sau grupuri de cuvinte. *Termenul* este un simbol lingvistic atribuit unui concept, delimitat de conceptele învecinate. Simbolul lingvistic poate fi un cuvânt sau un grup de cuvinte. Termenul poate fi reprezentat printr-o literă sau un simbol grafic, o abreviere, un acronim, o notație etc [1, p. 53].

În literatura lingvistică *termenii* sunt clasificați în funcție de mai multe criterii:

Din punct de vedere al structurii, un termen poate fi: *simplu* (format dintr-un singur cuvânt): [informatică], rom. *calculator*, en. *computer*, fr. *ordinateur*, germ. *Computer*; *complex* (format din mai multe cuvinte): [navigație], rom. *șlep cu fundul plat*, en. *flat bottom barge*, fr. *chaland a fond plat*, germ. *Scheppkahn mit flachen (plattem) Boden*;

O sintagmă care denumește o noțiune printr-o definiție formată din cel puțin două elemente minimale (gen și specie) a căror structură (element determinat + element determinant) reflectă această exigență pot fi considerate un *termen complex*. Cea mai mare parte a termenilor sunt sintagme [2, p. 9].

Din punct de vedere intențional, termenii pot fi: *termeni absoluți*: *planetă* (după gradul de dependență/ independență semantică față de alți termeni); *termeni relativi*: *mai bun*. *termeni pozitivi* indică prezența unei proprietăți: *pretențios* (după prezența/absența proprietății denotate); *termeni negativi* indică absența unei proprietăți: *surd*; *termeni simpli*: *ușor* (după concordanța logică cu alți termeni și participarea altor termeni la construcția semantică a termenului); *termeni compuși*: *scrisoare de intenție*.

Din punct de vedere extensional, termenii sunt: *termeni vizibili*: *centauri* (după prezența/absența elementelor denotate în conținutul mulțimii); *termeni nevizibili*: *autoturism*; *termeni singulari*: *Universitatea de Stat din Moldova* (după unicitatea elementelor denotative); *termeni generali*: *cursuri manuale*; *termeni colectivi*: *armată* (după gradul de distribuție a proprietății între membrii clasei); *termeni distributivi*: *omenesc*; *termeni vagi*: *interesant* (după caracterul univoc al apartenenței unui obiect la extensiunea termenului); *termeni preciși*: *pătrat* [3, p. 25-27].

O altă clasă de termeni sunt: *termeni abstracți* (*acomodare*); *termeni concreți* (*densitatea apei*).

În literatura de specialitate *termenii* se mai împart în: *termeni categorematici*, care reprezintă concept, ce au o semnificație prin ele însele; *termeni consinificativi*, care au capacitatea de a se uni cu termeni categorematici, având un înțeles eidetic (referitor la esență, la semnificație) incomplete, fiind nesaturate [4, p. 23].

Se susține că din categoria *termenilor categorematici* fac parte, în general, substantivele și verbele: *acord*, *egalitate*, *protocol*, *guvernare*, *uniune* etc., iar din categoria *termenilor consinificativi* fac parte adjectivele și adverbele, care se unesc în mod nemijlocit cu substantivele și verbele, devenind atribute, predicative verbale și complemente: *acord social*, *integrare europeană* etc.

La baza clasificării generale ale termenilor, din punct de vedere structural, este pus criteriul morfosintactic, ceea ce a făcut că până în prezent să fie delimitate două clase mari de termeni: *termeni – cuvinte*; *termeni-sintagme* sau *îmbinări de cuvinte*.

Termenii-cuvinte sunt alcătuiți, componențial, dintr-un singur cuvânt (*tun, tanc, pușcă*), iar *termenii-sintagmă* sunt formați din două sau mai multe constituenți, ce denumesc un singur obiect, proces, acțiune dintr-un domeniu profesional (*tun antitanc, tun acvatic, bombardament aerian*).

La baza clasificării lexico-semantice a termenilor însă este pus criteriul semnificației lexicale a cuvântului-termen, și din acest punct de vedere, distingem două categorii mari de termeni: *termeni primari (cuvinte-termeni)*; *termeni secundari (cuvinte-netermeni)*.

Valoarea lexico-semantică a termenilor primari (ideali) este una strict specială, profesională, cum ar fi în cazul: *tun, tanc, mitralieră*. Aici avem *termeni militari primari* sau *ideali*, deoarece primul lor sens exprimă o noțiune militară.

Termenii secundari (sau *termeni-netermeni*) sunt cei preluați din fondul lexical principal al limbii, unde comport alte sensuri lexice. De exemplu, cuvintele *cap, pat, cucoș, gură, corp*, odată încadrate în terminologia militară, au devenit termeni militari: *patul armeei, cocoșul puștii, corpul proiecteurului, gura tunului*. Fenomenul respectiv ne demonstrează faptul că sferile special, profesionale dispun de capacitatea de a prelua cuvintele din fondul lexical general pentru a le converti în termeni [5, p. 18].

Dacă ne referim la terminologia medicală din romanele *Fecioarele despletite* și *Concert din muzică de Bach* vom încerca să tipologizăm acești termeni după mai multe criterii, bazându-ne pe clasificările propuse de cercetătoarea Eugenia Mincu.

I. În funcție de criteriul formal au fost distinși: *termeni simpli* (formați prin derivație, prin afixoidare); *termeni complecși* (termeni sintagmatici); *termeni brahigrafici* sunt prezenți prin abrevieri: *TBC* „tuberculoză”; *ORL-ist* „otorinolaringolog” etc.; și prin suprimarea unui segment din interiorul unui termen lung: *dermatologia* → *dermalgia*; *discromatopsie* → *discromie* etc. [Mincu Eugenia, *Unități terminologice și corpusul medical* [6].

Lecturând romanele *Fecioarele despletite* și *Concert din muzică de Bach* am identificat:

- termeni simpli: *acnee, anemie, boală, febră, injecție, pacient, sânge, medicină, moașă, tratament, sănătate, doctor, spital, analiză, plămân, exemă, febră* ș.a.; prin afixoidare (sufixoide): *ginecolog, bacteriolog (-log „savant, specialist,”)* [6, p. 158] *chirurg (-urg „creator, lucrător”)* [6, p. 159].
- termeni complecși (sintagmatici): *plămân ulcerator* (substantiv +adjectiv); *congestie pulmonară* (substantiv +adjectiv); *crize acute* (substantiv +adjectiv); *cheag de sânge* (substantiv+prepoziție+substantiv); *buletinul doctorului* (substantiv+substantiv), *vizită medicală* (substantiv +adjectiv); *fibre nervoase* (substantiv +adjectiv);
- termeni brahigrafici în romanele sus-numite nu au fost identificați.

II. În funcție de criteriul morfologic, lexemele excerptate din romanele, *Fecioarele despletite*, *Drumul ascuns* și *Concert din muzică de Bach*, sunt :

- substantive : *doctor, febră, injecție, compresă, medicină, migrenă, ginecolog, tratament, sânge, luxație, salonaș, răceală* etc.;
- adjective : *bolnăvicios, ofticos, radiologic, medical, ulcerat, răcit, pulmonară, contagioasă*;
- verbe : *a dura, a se îmbolnăvi, a tuși, a geme, a consulta, a vizita, a se sminti, a se trata, a se însănătoși, a (se) turbura, a (se) vindeca*.

III. În funcție de criteriul etimologic

În urma cercetării etimologice a termenilor medicali din romanele Hortensiei Papadat-Bengescu aceștia au fost clasificați după limba de origine :

- de origine latină: *medic-* din lat. *medicus*.

Există mai multe ipoteze referitoare la etimologia termenului *medicină* [7, p. 61] :

- a) origine greacă: de la numele *Medeea*, preoteasa zeiței *Hekate* și nepoata vrăjitoarei *Kirke*, simbol al magiei perfide, meșteriță în arta dozării otrăvurilor și a unguentelor, care are puterea de a modifica vârste și chipuri omenești;
- b) origine latină: provine din sintagma latină *ars medica*;
- c) origine turcă: *medet* „asistență medicală”;
- d) origine arabă: *medetsina* „ajutor de la Sina (din numele arab al lui Avicenna – Abu Ali Ibn Sina) etc. – o dovadă în plus că omul și medicina sunt categorii universale; iar Hippocrate, punând bazele medicinei universale, a preluat tot ce era mai semnificativ din artele de *medicare* de la greci, romani, arabi etc. S-au oferit și etimologii „false” ale termenului. Astfel, episcopul Isidor di Sevilla în lucrarea sa *Despre originea și etimologia cuvintelor* (sec. XII) explică termenul *medicină* ca fiind format de la latinescul *modus* „măsură” (*est modus in ribus/ există o măsură în toate*), iar *ars medica* – de la *medius* „mediu”, deoarece considera că excesul provoacă boala [6].

Alți termeni **de origine latină** sunt: *sănătate* – din lat. *sanitas*, *-atis*, *sânge-* din lat. *sanguis*, *tuse-* din lat. *tussis*, *a ustura* – din lat. *ustulare*, *cearcăn-* din lat. *circinus*, *vână* - din lat. *vena*.;

- **de origine slavă:** *a se otrăvi-* din sl. *otraviti*; (*a (se) sminti* – din sl. *sūmensti*, *sūmenton*, *boală-* din sl. *bolī*;
- **de origine bulgară:** *bolnav-* din bg. *bolnav*;
- **de origine germană:** *spital-* din germ. *spital*;
- **de origine neogreacă:** *mamoș-* din ngr. *mám[m]os*, *plămân-* din ngr. *plemóni*, *oftică-* din ngr. *óhtikas*;
- **de origine franceză:** *acnee-* din fr. *acne*, *eczemă-* din fr. *eczéma*, *infirmieră-* din fr. *infirmier*, *rahitism-* din fr. *rachitisme*, *termometru-* din fr. *thermometer*;
- **Termeni cu etimologie dublă sau multiplă:**
cardiac- din fr. *cardiaque*, lat. *cardiacus*;
chirurg- din lat. *chirurgus*, germ. *Chirurg etc.*

Termeni formați în limba română (prin derivare): *bonăvicios-* *bolnav* + suf. *-icios*; *bubuliță-* *bubă* + suf. *-uliț etc.*

- **Etimologie necunoscută:** *a leșina-* et. nec.

IV. Criteriul semantic are în vedere aspecte care țin de conținutul (sensul) cuvintelor, raportate în unele cazuri și la forma acestora. După acest criteriu, cuvintele vocabularului se împart în: cuvinte monosemantice- cuvinte polisemantice, omonime, sinonime, antonime, paronime, câmpuri lexico-semantic [8].

În funcție de criteriul semantic termenii medicali sunt clasificați în:

- **termeni monosemantici:** *rahitism*, *termometru*, *vaselină*, *salonaș*, *tuberculoză*, *migrenă*, *luxație* etc.
- **termeni polisemantici:**

Verbul *a (se) trata* (< lat. *tracto, āre*), utilizat frecvent în medicină, dispune de următoarele semnificații:

- ✓ A (se) supune unui tratament: *Medicul tratează pacientul.*
- ✓ A avea față de cineva/ ceva un anumit comportament: *Medicul tratează pacientul cu respect./ Prietenii mă tratează cu afecțiune.*
- ✓ A discuta: *Medicul tratează pacientul cu înțelegere și cu loialitate.*
- ✓ A oferi unui oaspete mâncare: *Mă tratează cu biscuiți și cu cafea.*
- ✓ A dezvolta o temă de cercetare: *În prezenta lucrare, sunt tratate probleme de omonimie.*

A supune (un corp, o substanță) unei acțiuni: *Pacientul a fost tratat cu raze β. Solul este tratat cu agenți chimici* [6]:

„*Ulcerat* - 1 Care prezintă o ulceratie Si: *ulceros* (1). 2 (Fig) Îndurerat;

Valeriană - 1 Plantă din familia valerianaceelor, cu tulpina erectă, cu florile trandafirii sau albe, a cărei rădăcină este folosită la prepararea unor produse farmaceutice și în medicina populară Si: *odolean*,(reg.) *năvalnic*, *gușa-porumbului*, *iarbapisticilor* (*Valeriana officinalis*). 2 (Prc) Rădăcină de valeriană (1). 3 Substanță uleioasă, puternic mirositoare, extrasă din rădăcina de valeriană (1), folosită sub formă de infuzie, extract sau tinctură, ca spasmolitic și sedative;

A ustura - A produce cuiva o senzație dureroasă de înțepătură, de urzicare sau de arsură. Fig. A provoca cuiva o durere fizică sau morală; a lovi, a îndurera.

Neurologie – 1. Ramură a medicinei care studiază anatomia, fiziologia și patologia sistemului nervos. 2. (Îvr) Sistem nervos.

Deși limbajului specializat nu îi este specifică sinonimia, am observat totuși, în operele lecturate câteva perechi de sinonime: *doctor-medic*, *suferință-durere*, *a trata-a vindeca*, *temperatură-febră*, *tuberculoză-oftică*, *pacient-bolnav*, *furuncul-bubă*, *suferință-durere*.

De-a lungul cercetării romanelor, am regăsit prezentă și antonimia, cu perechile de cuvinte: *a se îmbolnăvi-a se trata*, *bolnav-sănătos*.

Diversitatea termenilor medicali în romanele *Fecioarele despletite*, *Drumul ascuns* și *Concert din muzică de Bach* se observă și în legătură cu gruparea lor semantică. Astfel, pornind de la *criteriul lexico-semantic*, vom distinge mai multe grupuri semantice de termeni medicali.

◆ Grup semantic ce denumeste stări generale ale organismului (patologice), tulburări clinice, suferințe fizice, senzații dureroase/anormale, modificare organică a echilibrului: *a dura*, *simptome*, *simptome de boală*, *crize acute*, *temperatură*, *a se îmbolnăvi*, *suferință*, *a se sminti*, *sănătos*, *a fi nebun*, *fibre nervoase*, *criză*, *halucinație*, *a leșina*, *a răci*, *a avea friguri*, *a otrăvi*, *durere fizică*, *a-și pierde cunoștința*, *criză de nervi*, *bolnav*, *panică*, *leziuni*, *stare de slăbiciune*, *a se turbura etc.*

Exemple din opere: *Era un biet bolnav care avea nevoie de cele mai mari îngrijiri, care avea o infirmieră înadins pentru el, care își întreținea sănătatea și egoismul din ideea că l-a durut cândva, că poate îl va mai dura și, între aceste două planuri ale suferinței, se menținea într-un confort plăcut.* (Concert din muzică de Bach, p. 7); *Dar sus, pe coperiș, se desfășura seninul acelei dimineți! Halucinația pierise!* (Fecioarele despletite, p. 70), *După primul moment de satisfacție se turburase din nou.* (Fecioarele despletite, p. 70), *Mini era curioasă, dar cu mai mare curiozitate încă observa procesul inseparabil al du-*

rerii fizice și morale. (Fecioarele despletite, p. 30), „**A răcit!** Prin dunga asta îi vine frigul drept în coastă, la birou! (Fecioarele despletite, p. 70), *Acolo erau și prețioasele planșe anatomice pe care le studia Rim în legătură cu funcțiile fibrelor nervoase, alterațiile și deviațiile lor.* (Fecioarele despletite, p. 70), *Frica pe care mi-o da halucinația celuilalt sau a mea, nebunia celuilalt și mintea mea turburată de ea.* (Fecioarele despletite, p. 70), *Avea convingerea că Lenora era de-a binelea nebulă...* (Fecioarele despletite, p. 156), *Avea barba mai lungă și neregulată, cărunțită ușor și slăbise, deși avea friguri.* (Fecioarele despletite, p. 70), *Mama e bolnavă rău! Își repetă mașinal, fără a pipăi sensul exact al cuvintelor, și stă la pat.* (Drumul ascuns, p. 431), *În stare de slăbiciune, ea sta acolo printr-o sfortare eroică, cu fața decolorată, subțiată, ieratică și frumoasă în rochia de taffetas alb, volantă, rochie parcă de porțelan, ca și tenul ei* (Drumul ascuns, p. 471).

◆ Grup semantic ce denumește remedii medicamentoase, tipuri de tratamente, instrumente medicinale: *compresă, injecții, anestezie, medicamente, tratament, a (se) trata, a vindeca, termometru, valeriană, vaselină, a interna etc.*

Exemple din opere: *Profesorul pune chestiuni de fizică și chimie celor doi internați care nu știau nimic.* (Fecioarele despletite, p. 79), *Voința covârșea așa de mult energiile fizice, încât vocea, mersul nu mai funcționau, și cele câteva minute cât întârzia de un fel de anestezie.* (Fecioarele despletite, p. 79), *Doctorul Rim nu fuma și nu practica medicina, având oroare de țigară și de medicamente.* (Fecioarele despletite, p. 111), *Cum încă Lenora stă toată ziua aproape nemișcată, cum avea medicamente pentru cazul când ar suferi.* (Drumul ascuns, p. 148), *Avea pe frunte o compresă udă care părea o bandeletă lividă și figura îi era mult slăbită, cu două cearcăne negrii subt ochi, datorită febrei, nu kholului.* (Fecioarele despletite, p. 160), *Lenora făcuse consult și rămase în tratamentul doctorului Walter, un neorolog lansat de curând și care avea sanatoriul lui.* (Fecioarele despletite, p. 184), *Ada se apropie și-i arată un borcan cu vaselină.* (Concert din muzică de Bach, p. 94), *Îi prepară o injecție cu o mână pe puls.* (Fecioarele despletite, p. 27), *Acei patru oaspeți dacă-i scăpau din mână, puteau lesne deveni bestii răufăcătoare, de a căror copită sau mușcătură să te vindeci anevoie, și Aimee nu se simțea imună* (Drumul ascuns, p. 470).

◆ Grup semantic ce denumesc structuri anatomice ale corpului uman: *cap, inimă, plămân, frunte, vână, ficat, braț, coastă, ochi miopi, genunchi, umăr, buză, torace.*

Exemple din operă: *O criză de nervi, explică Lina. Dar mi-e grijă de inimă. Lenora e de mult bolnavă de inimă și degeaba i-am spus.* (Fecioarele despletite, p. 28), *Dar Mini, distrată de fuga ei în undele surâsului, nu-și aminti azi de Rim și de înfățișarea comică a acelor brațe scheletice care păreau a ieși prin plafon...* (Fecioarele despletite, p. 32), *Nory dete din umeri, cercetând-o cu ochii ei miopi, înfruntând-o cu nasul ei batjocoritor, prea achilin, sceptic.* (Fecioarele despletite, p. 53), *Dispărea în circumferența rigidă a volanelor crinolitare pe vreun model de stil, cu fruntea legată strâns în vreo bandeletă lată care-i făcea un cap bolnav.* (Fecioarele despletite, p. 71), *Lina se roși iar. Cum avea fața plină de vinișoare aparente, când se roșea o acoperea cu mici serpentine vinete, grozav de urâte.* (Fecioarele despletite, p. 76), *Cu capul ceva mai ușurat de migrenă, Mini hotărâse că necazul, atunci când îl scoatem la lumină, sluțește mai mult chipul lui urât subt privirea sașie a oamenilor.* (Fecioarele despletite, p. 20), *Ea, brună, cu ochii turcești și rochii excentrice; el, același galben "Cezar Borgia", bolnav probabil de ficat.* (Fecioarele despletite, p. 92), *Știa ce urmează: durerea cea mare, cea ca junghiul unui furuncul copt, subt coastă, în sânge,*

la bazinul vieții care pentru el nu era **inima**, ci **plămânul**. (Concert din muzică de Bach, p. 84), Maxențiu călărea cu o tensiune halucinantă ca nu cumva să se rupă înăuntru ceva, într-un **plămân** vecinic ulcerat pe care-l simțea în **toracele** lui pretutindeni, parcă, și la orice mișcare. (Concert din muzică de Bach, p. 60), Pe când toată atenția lui stă întoarsă înăuntru, cu grija ca nu cumva **genunchiul** să se încovoie brusc din neglijența unui **ligament**, ca nu cumva **umerii** să scape... (Concert din muzică de Bach, p. 60), Eczema de care vorbea Ada era o **bubuliță** ce apăruse deasupra **buzei**, tocmai după vizita făcută la spital. (Concert din muzică de Bach, p. 84), I se părea că face bine să zdruncine bieții mușchi, să tragă din bielele fibre, să-și zdrobească **plămânii** ca să ducă la maximum acea convulsie. (Fecioarele despletite, p. 76); Și cum Lenora era gata să leșine din nou, Hallipa, speriat, vru să iasă pentru a da ordine; nu se îndură să plece de lângă Lenora care îl reținea de **braț**, de câte ori se depărta pentru a-l respinge imediat (Fecioarele despletite, p. 27).

◆ Grup semantic ce denumește unele boli contagioase/necontagioase, simptome de boală: *tuberculoză, oftică, migrenă, răceală, tensiune, plămân ulcerat, febră, acces de tuse, gută, bubă, bubuliță, furuncul, boală, congestie pulmonară, luxație, eczemă, anemie, rachitism, convulsie, hemoptizie, tifos, acnee, arsură etc.*

Exemple din opere: **Congestia** se desfășura normal și fără riscul unui deznodământ rău, dar, orișicând, plămânul putea lua inițiativa uneia din acele **hemoptizii** așa de obsedate altădată pentru Maxențiu. [Concert din muzică de Bach, p. 84]; Maxențiu voi să-i spună ceva dezagribil, dar îl înecă puțin **tusea**. [Concert din muzică de Bach, p. 57]; După șase luni de regim conjugal însă, pe terenul slab, **boala** prosperase. Dintr-un sarbăd exemplar monden, Maxențiu devenise un speciment bun de studiat în ce privește ravagiile repezi ale **tuberculozei**. [Concert din muzică de Bach, p. 58], Alte organisme sufletești, ca și făpturile fizice, prezintă **anemii, rachitisme**, degenerări de ansamblu și unele, ca al Lenorei, **leziuni** bruște. [Fecioarele despletite, p. 39], Era în spital la evacuare, **bolnav de tifos**. Când s-a vindecat, l-au lăsat liber. [Fecioarele despletite, p. 76], Are o **acnee**, gândea Mimi, sau în adevăr nu poate suferi nici o glumă despre familia ei. [Fecioarele despletite, p.125], Se vindecase de **arsuri**, de lovituri, dar, adio liniștea și binele de mai înainte! [Fecioarele despletite, p. 149], I se părea că face bine să zdruncine bieții mușchi, să tragă din bielele fibre, să-și zdrobească plămânii ca să ducă la maximum acea **convulsie**. [Fecioarele despletite, p. 76], **Eczema** de care vorbea Ada era o **bubuliță** ce apăruse deasupra buzei, tocmai după vizita făcută la spital. [Concert din muzică de Bach, p. 84]; Cu capul ceva mai ușurat de **migrenă**, Mini hotărâse că necazul, atunci când îl scoatem la lumină, sluțește mai mult chipul lui urât sub privirea sașie a oamenilor. [Fecioarele despletite, p. 20], Știa ce urmează: durerea cea mare, cea ca junghiul unui **furuncul** copt, sub coastă, în sângea, la bazinul vieții care pentru el nu era inima, ci plămânul. [Concert din muzică de Bach, p. 84], Nu era vinovată că el are **oftică**, ci că era mai mult o victimă, căută să-și speculeze în minte avantajele stării de lucruri. [Concert din muzică de Bach, p. 155], **Febra**-de altfel mică, - încetase iarăși. Lenora, într-o zi după pansament, se săltase pe cele câteva perne și, ca o mare ispravă întrebase pe Aimee dacă i-ar plăcea să se mărite cu Pejan [Fecioarele despletite, p. 426].

◆ Grup semantic ce denumește instituții medicale/spitalicești: *farmacie, neurologie, hirurgie, spital, secție, sanatoriu, salonaș, sală de autopsie, laborator, pavilion de contagioase, pavilion de chirurgie.*

Exemple din opere: *Bietul Bonifaciu îți închipuia probabil că e la secția boalelor infantile*. [Fecioarele despletite, p. 95], *Greg trebuie să fi străbătut sălile, în spitalul unde fecioarele despletite îți descărcau păcatele*. [Fecioarele despletite, p. 95], *Acolo, în fundul farmaciei, Lina hotărâse să învețe medicină printr-una din acele dorințe de a urma și înălța în grad profesia părintească*. [Fecioarele despletite, p. 115], *Totuși nu era nevoie să rămână în sanatoriu...* [Fecioarele despletite, p.150], *Nu se aude, nu vede împrejur, nu vorbește! Atâta mai știu și eu din neurologie*. [Fecioarele despletite, p.151], *Trebuie să fi spălat scândurile la vreun laborator, spunea Nory necruțătoare, despre cei doi tâmpiți*. [Concert din muzică de Bach, p.121], *”Du-o în salonașul doamnei, de se întoarce cu domnul Marcian are s-o găsească!”* [Concert din muzică de Bach, p. 235], *Din pricina ei devenise un rob ce nu putea fugi să se ascundă acolo, în acele sanatorii, pe ale căror nume magice doctorii i le plimbau pe dinainte ca pe niște lanterne fabuloase!* [Concert din muzică de Bach, p. 65], *Urmase o activitate febrilă în sanatoriu, sălile pierduse aspectul lor nocturn, cu precauțiuni pentru a nu supăra bolnavii, agitația cuprinse tot personalul* [Drumul ascuns, p. 479].

♦ Grup semantic ce denumește persoane calificate care se ocupă cu prevenirea, tratarea și îngrijirea bolnavilor: *bacteriolog, medic, infirmieră, moașă, mamoș, doctor, doctoriță, ginecolog, chirurg*.

Exemple din opera: *„Geanta de moașă”* glumea Nory, cu rotare că era de antilopă fină cu fermoar de argint și cu o monogramă impunătoare. *„Moașă de lux! Râdea fata, cu oarecare dreptate, fiindcă Lina avea mania să nu plece fără trusa ei, în sacul de mână, pentru nimic în lume, nici chiar la concert.* (Fecioarele despletite, p. 34), *Doctorul* Rim să fi știut cum se fac din necazuri vorbe și încă nu sunt destule vorbe, atâtea senzații nu și-au coagulat încă sunetul. (Fecioarele despletite, p. 32), *Lina o cumpăraseră deunezi între două vizite medicale, grăbită foarte de registratorul taxiului, care scădea bilanșul unei munci: a vieții și morții, cum o tachina prietena Nory despre riscurile specialității ei de ginecolog*. [Fecioarele despletite, p. 55], *Lenora în ultimul timp plecase la Viena pentru un consult de medici*. [Fecioarele despletite, p. 112], *Norocul lor fusese că marele mamoș, care era bun cu ea ca un tată, îmbolnăvinduse tocmai când avea un caz excepțional la o casă foarte nobilă, o recomandase în locul lui*. [Fecioarele despletite, p. 119], *Lenora făcuse consult și rămase în tratamentul doctorului Walter, un neorolog lansat de curând și care avea sanatoriul lui*. [Fecioarele despletite, p. 184], *Ei se chemau de-a binelea doctori și bacteriologi*. [Concert din muzică de Bach, p. 121], *Nory povestea că doctorul îi declarase că toate femeile, chiar ea, care se pretinde practică, se ocupă de lucruri secundare*. [Fecioarele despletite, p. 113], *Nu-l vedea așa cum vede chirurgul un trup deschis, îl vedea cu un fel de facultate tactilă ca și cum pe fiecare parte a înuntrului*. [Concert din muzică de Bach, p. 121], *O infirmieră lua locul celor trei, care treceau alături în odăița ocupată acum de Hilda și luau ceaiul* [Fecioarele despletite, p. 27].

V. După criteriul frecvenței

În urma studiului analitic efectuat în romanele, *Fecioarele despletite* și *Concert din muzică de Bach*, au fost identificați (după datele noastre) 133 de termeni medicali. Aplicând metoda statistică, în *Fecioarele despletite* am numărat 70 de termeni, în *Concert din muzică de Bach* 63 de termeni.

Concluzii

Analiza terminologiei medicale din romanele *Fecioarele despletite* și *Concert din muzică de Bach* de Hortensia Papadat-Bengescu demonstrează rolul esențial al limbajului specializat în configurarea discursului beletristic modern. Termenii medicali integrați în narațiune își păstrează rigoarea conceptuală, dar dobândesc simultan funcții expresive și simbolice, contribuind la construirea autenticității textului literar și la aprofundarea dimensiunii psihologice a personajelor. Cercetarea evidențiază faptul că terminologia medicală nu reprezintă doar un instrument de desemnare a realităților fiziologice, ci și un mijloc de reflectare a stărilor de criză, a degradării corporale și morale, teme recurente în proza hortensiană.

Totodată, clasificarea termenilor după criterii formale, morfologice, etimologice și semantice confirmă caracterul sistemic și stabil al terminologiei medicale, precum și capacitatea acesteia de a funcționa eficient în contexte comunicative diferite. Predominanța elementelor de origine greco-latină și circulația translingvistică a termenilor susțin procesul de globalizare terminologică, facilitând comunicarea și traducerea specializată. În acest context, studiul de față subliniază importanța terminologiei medicale ca punct de convergență între literatură, știință și comunicare specializată, evidențiind relevanța sa atât pentru analiza discursului literar, cât și pentru cercetările actuale din domeniul terminologiei și traducerii.

Referințe bibliografice:

1. *Probleme actuale de traducere și terminologie*. Chișinău: Centrul Național de Terminologie, 2002.
2. BUSUIOC, Ileana, CUCU, Mădălina, *Introducere în terminologie*. București: Universitatea din București, 2003, 357 p.
3. SANDU, Antonio, *Logica și teoria argumentării*. Iași: Lumen, 2012, 139 p.
4. PAVEL, Eugeniu, RUCĂREANU, Costin, *Introducere în terminologie*. București: Editura Academiei Române & Editura Agir, 2001.
5. BUTUC, Marin, *Terminologia militară românească* (studii retrospective: sec. al 18-lea – înc. sec. al 19-lea). Teză de doctor în filologie. Chișinău, 2011.
6. MINCU, Eugenia, *Unități terminologice și corpusul medical*. Disponibil: <https://logosplus.ifr.md/index.php/content-category-1/232-tames-pede-3> [accesat 06.01.2026]
7. MINCU, Eugenia, *Terminologia medicinalis Romaniae*. Chișinău: Pontos, 2017. 276 p. Disponibil: <https://ro.scribd.com/document/950958451/20170821-Eugenia-Mincu-Terminologia-Medicinalis-Control> [accesat 06.01.2026]
8. *Lexicologia limbii române*, 2019. Disponibil: <https://lexicologialimbiiromane.ro/vocabularul/organizarea-vocabularului/> [accesat 05.01.2026]

Corpusul de studiu

9. Hortensia Papadat-Bengescu, *Concert din muzică de Bach*. București: 100+1 GRAMAR, 2001, 238 p.
10. Hortensia Papadat-Bengescu, *Fecioarele despletite*. București: Gramar, 1994, 215 p.